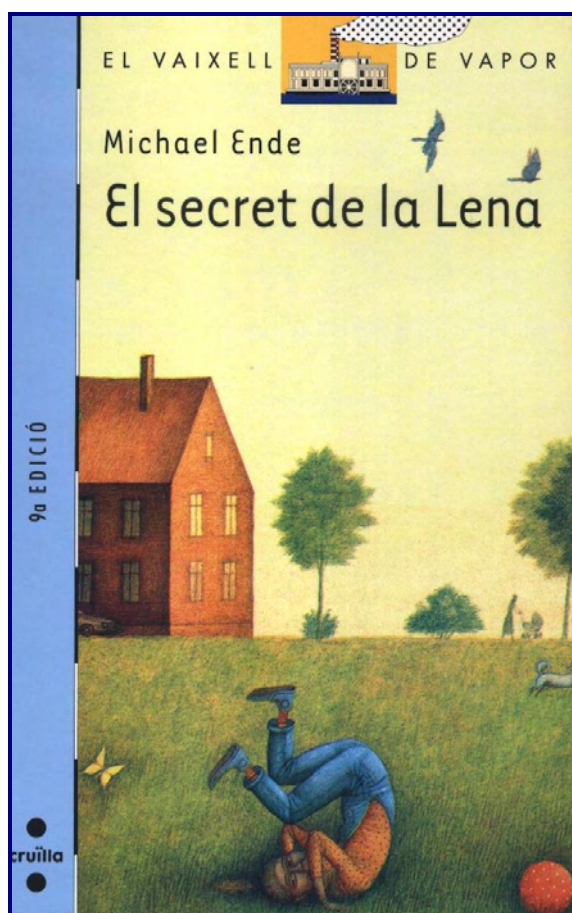

El gust per la lectura
Educació primària

EL SECRET DE LA LENA **Michael Ende**

GUIA PER AL PROFESSORAT

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

SEMINARI
“El gust per la lectura”
2010-2011
Educació primària

Subdirecció General de Llengües i Entorn
Servei d’Immersió i Ús de la Llengua

EL SECRET DE LA LENA

Michael Ende

NÚRIA ALBA ROMÀ

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDEX

INFORMACIÓ SOBRE EL LLIBRE

1. Fitxa tècnica	7
2. Per saber-ne més	7
2.1. L'autor: Michael Ende	7
2.2. L'il·lustrador: Jindra Capek	11
2.3. L'obra: argument, estructura, personatges, valors	11

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

1. Abans de llegir el llibre	12
2. Mentre el llibre és obert.	14
3. Després de tancar el llibre	15
4. Relació amb altres àrees	17
5. Competències que es treballen	18

ACTIVITATS PROPOSADES AL QUADERN DE L'ALUMNAT: COMENTARIS I SOLUCIONARI

1. Abans d'obrir el llibre	21
2. Mentre el llibre és obert.	22
Sessió 1.	22
Sessió 2.	22
Sessió 3.	23
Sessió 4.	24
Sessió 5.	28
Sessió 6.	29
Sessió 7.	31
Sessió 8.	33
Sessió 9.	34
3. Després de tancar el llibre	36

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	39
------------------------------------	----

INFORMACIÓ SOBRE EL LLIBRE

1. Fitxa tècnica (activitat 1)

Títol	<i>El secret de la Lena</i>
Autor	Michael ENDE
Il·lustracions	Jindra Capek
Editorial	Cruïlla
Col·lecció	El Vaixell de Vapor n. 41
Llengua original	Alemanya: <i>Lenchens Geheimnis</i>
Traductora	Marisa Presas
Nombre de pàgines	85
Any en què es va escriure	1991
Edició actual	Novena edició: abril 2008

2. Per saber-ne més

2.1. L'autor: Michael Ende

Biografia

Michael Ende va néixer el 1929 a Garmish-Partenkirchen (Baviera). Ben aviat, la seva família es va traslladar a Munic, on va créixer, envoltat dels artistes i escriptors que constituïen el cercle dels seus pares, en un ambient on les qüestions artístiques i espirituals tenien molta més importància que el confort material. Va viure el règim nazi, que va classificar el seu pare entre els *artistes degenerats* –fet que va posar la família en una situació econòmica precària que va durar molts anys–, i la destrucció d'Alemanya durant la Segona Guerra Mundial.

L'atmosfera creativa que es respirava a casa el va fer decantar ben aviat cap a les arts, com a estudiant de teatre a l'Escola de Teatre de la Càmera de Munic, i com a escriptor: ja de ben jove escrivia poesia i teatre.

Fins i tot va formar part d'una companyia de teatre que feia gires per províncies. En el curs d'una d'aquestes gires va conèixer l'actriu Ingeborg Hoffmann, que seria la seva parella durant 33 anys, i amb qui sempre va tenir una gran afinitat de pensament. A través d'ella es va introduir en els cercles teatrals i durant uns anys va escriure obres d'encàrrec per a teatres i cabarets. Ingeborg Hoffmann va ser la seva mentora literària i artística.

El 1958 va passar un fet que va determinar la seva vida a partir d'aleshores: un antic company d'estudis li va proposar que escrivís quatre ratlles destinades als infants per acompanyar uns dibuixos seus. Així va ser com va néixer *Jim Botó* i com Ende va començar a escriure literatura infantil. Després de molts intents infructuosos, l'editorial Thienemanns en va acceptar el manuscrit i, des d'aleshores, li va publicar totes les obres.

Jim Botó va ser un gran èxit editorial i el 1961 li va fer guanyar el màxim guardó de literatura infantil alemanya, el *Deutscher Jugendliteratur Preis*. A partir d'aquest moment ja va ser un escriptor de ressò internacional.

El 1970 Michael i Ingeborg es van instal·lar a Roma. Marxar d'Alemanya va ser una decisió que, entre altres motius, va tenir a veure amb les dures crítiques que rebien els llibres d'Ende, malgrat els bons resultats comercials.

El 1973 es publica *Momo*, obra per la qual l'any següent va ser guardonat amb el Premi de Ficció Infantil d'Alemanya i va ser nominat per al premi europeu, i el 1979 veu la llum *La història interminable*, probablement el seu llibre més famós, que va obtenir el ZDF's Book Worm Prize, el Wilhelm Hauff Prize, el premi de l'Acadèmia Alemanya de Literatura Infantil i Juvenil i el Premi Europeu de Ficció Juvenil, entre d'altres. Ambdues obres han estat traduïdes a moltes llengües d'arreu del món i se n'han fet adaptacions cinematogràfiques, per bé que rebutjades per Ende, que fins i tot va emprendre accions legals contra la versió de *La història interminable* rodada l'any 1984.

La seva carrera va continuar recollint premis, i alternant la publicació de literatura infantil amb l'adreçada al públic adult, i amb obres de teatre –gènere que mai no va abandonar del tot– i llibrets d'òperes i de musicals. El 1982 es va publicar una recopilació de converses d'Ende amb el polític socialdemòcrata Erhard Eppler i la directora del Kontaktteater Hanne Tächl; les seves opinions van fer que, en les protestes ecologistes, els manifestants portessin a la mà el seu llibre *Momo* com a símbol de la lluita antinuclear.

L'any 1985, en morir Ingeborg, Ende torna a Alemanya i s'instal·la a Munic, on funda un grup literari, *Der Pagat*. Poc temps després retroba Mariko Sato, que havia traduït la seva obra al japonès, i s'hi casa el 1989. Ende mor sis anys després, amb 65 anys.

Influències

Podem classificar Michael Ende en el moviment literari alemany dels anys setanta del segle passat, anomenat *nou romanticisme*¹, en contraposició al corrent racionalista i científista, que en aquell moment exigia una narrativa infantil de caire realista i amb un fort contingut crític. De fet, ja hem comentat a la biografia que Ende se'n va anar a Roma per fugir de la incomprensió de la crítica literària alemanya, ancorada en el realisme social, que qualificava la seva obra de simple literatura d'evasió.

L'ambient familiar que va viure de petit va determinar dues influències molt marcades en el seu pensament i, doncs, en els seus llibres: el surrealisme, que va absorbir a través del seu pare, el pintor surrealista Edgar Ende, i de la seva mare, Luise Bartholoma, psicoterapeuta i, per tant, atenta a les claus oníriques del subconscient; i el teosofisme de Rudolf Steiner, que va respirar per inclinació familiar. Els paisatges que descriu, carregats d'imaginació, i els viatges, dignes del món dels somnis, demostren clarament aquesta influència i justifiquen que ell mateix es qualificués com «l'autor que ha introduït el surrealisme en la literatura infantil»². Pel que fa a la seva formació teosòfica, ens en donen pistes els valors continguts en la seva obra.

¹ Altres autors d'aquest corrent són: Paul Maar, Janosch, Gunter Herburger, Reiner Kunze, Peter Richsel.

² Citat per Carlos Bárcena a *CLIJ* [Barcelona] (1992), núm. 37. Bárcena ho va dir en una escola d'estiu de la Universidad Complutense de Madrid, celebrada a El Escorial l'any 1991.

Finalment, l'interès personal d'Ende en la mística i l'esoterisme va enriquir els seus llibres amb elements màgics procedents de la càbala, el tarot, l'alquímia o els rosacreus.

Pel que fa a les influències literàries, Ende es reconeix deutor de Shakespeare i Borges³, autors a qui admira, de la mitologia universal –*Fantasia va ser creada per tots els artistes*; diu ell mateix quan li pregunten pel país de *La Història Interminable*; també al·ludeix sovint a la mitologia d'arreu del món per desgranar certs aspectes de la seva obra– i dels clàssics, com *l'Odissea*, amb referències clares en *Jim Botó* o *La Història Interminable*; Calvino i Tolkien són autors amb qui se l'ha comparat en certs aspectes, especialment en la creació de ciutats fantàstiques.

Claus de la seva obra

Juan Carlos Olivares parla d'Ende com d'un escriptor que *tracta el lector menor com un adult amb la ment oberta a altres mons*, i, com a tal, el fa partícip d'una sèrie de claus, que esdevenen constants de la seva obra. Seguirem el seu article en la descripció d'aquestes claus⁴:

- la solitud dels nens en l'era del consumisme: les seves històries són plenes de fills únics, reflex dels nens de les famílies nuclears de l'Alemanya que Ende va conèixer. El sentiment d'incomprensió que sent la Lena davant dels seus pares, el potent vincle amb l'àvia del petit propietari del titella de roba, la marginació i l'assetjament escolar que Bastian viu en solitud o la potent personalitat de la Momo en són bones mostres. En molts d'aquests personatges, la solitud també té la contrapartida positiva de facilitar-los l'entorn perfecte per accedir a altres realitats amb l'ajut de la imaginació i de la lectura.

- la riquesa literària de la por: el tret que probablement situa millor la seva obra en el corrent anomenat nou romanticisme alemany és el tractament explícit del sentiment de la por i de la part fosca de l'ésser humà: l'angoixa de Bastian, la por a la mort dels homes grisos o la sàtira de la novel·la gòtica de terror a *La poció del desig* ens mostren el tractament que en fa, tant des del vessant descriptiu com des de la subjectivitat.

- la consciència del temps: aquest és, probablement, l'element que té una presència més clara en tots els seus contes; el temps i la seva plasmació material, el rellotge. Al llarg dels seus relats, trobem éssers sinistres que roben el temps de les persones, rellotges que es fan girar enrere per esmenar una decisió que no s'hauria d'haver pres mai, trames que es desenvolupen contrarellotge. En aquest tema aflora una de les principals obsessions surrealistes, i ja sabem que aquest estil té molta influència en l'obra d'Ende. En general, la dimensió temps té per a Michael Ende una connotació negativa, ja que la nostra societat n'és esclava, tal i com expressa de manera contundent el llibre *Momo*.

³ En el seu llibre *La presó de la llibertat*, Ende dedica dos contes a Borges: «El corredor de Borromeo Colmi» i «La meta d'un llarg viatge».

⁴ Article citat a la bibliografia.

—l'arquitectura com a instrument per a construir mons imaginaris: els seus relats sempre tenen lloc en ambients urbans, amb ciutats fantàstiques i cases que amaguen veritables geografies interiors. Poden ser ciutats de noms i ressons orientals (*Jim Botó*), veritables presons de ciment (*Momo*) o entramats laberíntics de carrers amb noms fantàstics i cases amb illes i llacs glaçats al seu interior (*El secret de la Lena*). Però sempre ens fan recordar els espais desolats de la pintura surrealista, com els que pinten De Chirico, Delvaux, Dalí o el pare de l'escriptor, Edgar Ende, i les ciutats interiors que descriuen escriptors destacats com Italo Calvino o Jorge Luís Borges.

Finalment, a tall d'anècdota, hem d'esmentar la fascinació que tenia Ende per les tortugues –i que justifica per diferents raons⁵, des de la seva presència a la mitologia d'arreu del món fins a les seves connotacions d'intemporalitat i hieratisme. En moltes de les seves obres, hi apareix aquest animal: Morla, a *La història interminable*; Cassiopeia, a *Momo*, o la tortuga Parsimònia, a *La Parsimònia Tranquil·la i altres contes*. L'autor tenia una col·lecció de figures que representaven aquests animals i que actualment es troben al seu museu de Munic.

Valors de la seva obra

Michael Ende va estudiar a les escoles antroposòfiques de Rudolf Steiner. L'antroposofia, que d'alguna manera va impregnar els seus llibres, és un corrent filosòfic que vol recuperar, en un món immers en el materialisme, la dimensió espiritual, considerada com una realitat objectiva a la qual es pot accedir desenvolupant de manera integral les facultats de l'individu.

Així doncs, la seva visió holística de la persona, en què juguen un paper destacat el neguit espiritual i la creativitat, i el seu respecte a la personalitat infantil, deriven clarament d'aquesta influència: *Jo crec que el nen encara perviu en tots aquells que no han caigut totalment en el prosaisme i la manca de creativitat.*⁶ Com també ho és la seva idea de Belleza: *Art i poesia tenen, abans que res, una funció terapèutica. Perquè l'art genuí i la poesia genuïna sempre han nascut d'una unitat holística d'intel·lecte, cor i sentits.*⁷

Encara que en el seu moment se'l va acusar de fer una literatura merament d'evasió, en tots els seus llibres hi ha uns valors molt clars: el rebuig a la societat materialista, esclavitzada per la productivitat i el consumisme, i a la manca de valors morals, religiosos i estètics, que han estat substituïts pels valors materials i el progrés tecnològic. Per tant, no es tracta d'una crítica al capitalisme, sinó a la pèrdua de sentit de la vida humana, per l'abandó dels valors esmentats.

Pensa que l'ofici d'escriure porta una tasca implícita, que és la de restituir aquests valors a la societat: *En aquest panorama del món no s'hi albira ni un sol valor moral, religiós o estètic. [...] És el moment de substituir aquesta visió per una de diferent que retorni al nostre món el seu sagrat misteri, i a la humanitat, la dignitat perduda. Gran part d'aquesta tasca ha de recaure en els artistes, poetes i escriptors, perquè és la seva feina allò que dona a la vida un toc de màgia i de misteri.* I aquesta tasca la porta a terme en un estil literari propi, en què la fantasia i l'humor són els mecanismes per obrir esclatxes al pensament únic.

⁵ Vegeu: <http://ende.blogcindario.com/2009/03/00129-tortugas.html>

⁶ ENDE, Michael. «¿Por qué escribo para niños?». *CLIJ* [Barcelona] (1992), núm. 37; p. 22-29.

⁷ ENDE, Michael. *Ibidem*.

2.2. L'il·lustrador: Jindra Capek

Jindra Capek és autor i il·lustrador de diversos contes i llegendes, entre les quals, *El secret de la Lena*. Com a autor, en destaquem *La cançó més bella* i la llegenda de Nadal *Un Nen ha nascut*. Pel que fa a *El secret de la Lena*, cal dir que va saber plasmar perfectament les connotacions surrealistes de la narració, especialment en la mirada inquietant dels personatges i en els interiors de la casa de la fada.

2.3. L'obra

Argument

La Lena és una nena que és filla única i està farta que els seus pares no li deixin fer el que vol. Per això decideix anar a veure una fada, perquè l'ajudi. La fada li dona uns terrossos de sucre màgics, que, un cop ingerits pels seus pares, faran que aquests s'encongeixin cada vegada que la contradiuen. Això genera una sèrie de problemes, relacionats amb la seguretat dels pares a mesura que es van fent petits, però també amb la pròpia Lena, que constata que ja no hi ha ningú que tingui cura d'ella i de les seves necessitats més immediates. El conflicte es resol amb una segona visita a la fada, que fa anar el temps enrere per evitar el que ja ha passat, no sense abans imposar a la Lena la condició de no portar mai més la contrària als seus pares.

Estructura

Aquest relat té una estructura quinària:

- *estat inicial d'equilibri*: la Lena viu amb els seus pares, però no està satisfeta, perquè pensa que no li deixen fer el que vol;
- *esdeveniment pertorbador*: la visita de la Lena a la fada i la ingesta dels terrossos de sucre màgics per part dels seus pares;
- *dinàmica dels personatges*: la Lena intenta gaudir de la nova situació, però també en va descobrint els inconvenients; el pare i la mare afronten les dificultats i perills del nou estat;
- *força inversa*: la segona visita a la fada permet tornar el temps enrere i restituir la situació immediatament anterior;
- *estat final d'equilibri*: a partir d'aquest moment, la Lena ja no contradiu els pares sistemàticament, sinó que tots plegats s'esforcen per viure en harmonia.

Personatges

La Lena és el personatge principal. El pare, la mare i la fada són els personatges secundaris. La galeria de personatges es completa amb el guàrdia, que indica a la Lena la primera adreça de la fada, i en Max, l'amic de la Lena i propietari del gat Zorro.

Valors associats al relat

La importància d'obeir i de no voler fer sempre la pròpia voluntat és el valor més evident. També queda clara la importància de valorar bé els pros i contres abans de prendre una decisió, i la diferència entre una actitud adulta i responsable, i una actitud infantil i irresponsable. Un segon nivell de reflexió permet detectar les claus simbòliques sempre presents en els contes d'Ende: el temps, la solitud, la por i el misteri de carrers i cases.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

1. Abans de llegir el llibre

Els objectius d'aquesta fase són:

- Generar expectatives entorn de la lectura.
- Activar els coneixements previs.
- Establir els objectius de la lectura.
- Anticipar continguts.
- Planificar la feina que farem.

A continuació us proposem un seguit d'activitats, algunes de les quals es poden fer amb el suport de la fitxa del quadern de treball.

Anticipem-ne el contingut, fem prediccions

El treball entorn del llibre comença en el mateix moment en què en fem públic el títol: quan encarreguem que cadascú se'l compri, el dia que el lot de llibres arriba a la classe o quan n'anotem el títol a la pissarra. Hi podem fer èmfasi amb una conversa en gran grup:

- Qui deu ser, la Lena?
- Quin secret deu tenir?
- Tothom té secrets. Pensem quin és el nostre. Un secret deixa de ser-ho quan el compartim!

Demanarem una predicció bàsica entorn del llibre:

- Quin penseu que és el secret de la Lena?

Cal tenir present que aquest relat es mou entre la realitat i la fantasia, i la conclusió podria donar-se encara que les peripècies màgiques només haguessin estat fruit de la imaginació de la protagonista. El secret, que es desvetlla a la pàgina 77, té a veure amb el canvi d'actitud de la Lena, que es torna més obediència sense que els seus pares ho entenguin, però que és degut a la por d'encongir-se, si els contradiu.

En grups petits, observant la coberta, acordarem la predicció. Després les penjarem totes en un mural o bé les ficarem a la capseta dels secrets. Si volem, també podem suggerir que cada grup, a més, pensi un secret i també el desi a la capseta...

A continuació, analitzarem la informació que ens dóna la coberta i la contracoberta: emplenarem la fitxa del llibre, identificarem els personatges que hi apareixeran, investigarem qui n'és l'autor; qui, l'il·lustrador, i qui l'ha traduït.

Establím els objectius de la lectura

Probablement el nostre alumnat té molt clar que, quan llegim un conte a classe, no només ho fem pel plaer de la lectura, sinó que després hi haurà tot un treball d'aula. És important remarcar aquesta doble intenció, i ho podem fer en el curs de la conversa en gran grup:

- Per a què llegim aquest conte? Hauríem preferit llegir-ne un altre? Quin?
- Què farem després de llegir el conte?

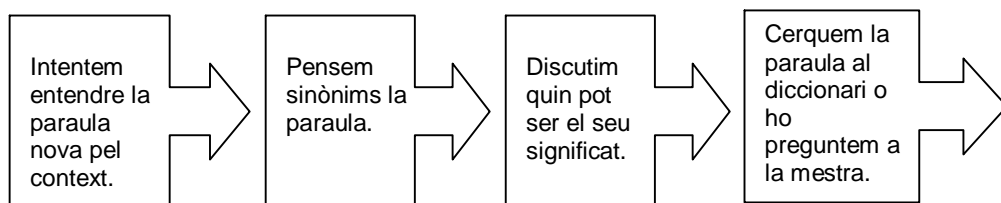
- Quin serà el procediment de treball?

En aquest moment podem fer saber la rutina que seguirem, tant de lectura com de treball. Presentarem també les eines auxiliars per facilitar la feina: quadres, fulls de connectors, etc. De fet, aquestes activitats serveixen per activar els coneixements previs lingüístics i la reflexió metalingüística:

- Elaborarem un mural o un document informàtic, consistent en una taula de seguiment de la narració, que caldrà anar emplenant per grups al final de cada sessió.

QUÈ LI PASSA A LA LENA					
PÀGINES	On és?	Quin problema té?	Qué fa per resoldre'!	Amb qui està?	Dibuix

- Recordarem el procediment per desxifrar les paraules noves que no entenem, seguint unes passes successives; potser ja el tinguem penjat a l'aula:

- Parlarem també, de manera molt simple, de les característiques del text narratiu (explica uns fets, habitualment en prosa; inclou descripcions i diàlegs; hi ha un narrador i uns personatges; té una estructura que sol ser cronològica). Ens caldrà tenir-ho present per a fer algunes de les activitats que durem a terme amb la lectura de cada apartat i per analitzar-ne l'estructura després de tancar el llibre.
- Finalment, farem saber que, òbviament, aquest conte ens servirà per practicar la mecànica lectora, tant individual com col·lectiva, i especialment la lectura en veu alta.

2. Mentre el llibre és obert

Els objectius d'aquesta fase són:

- Practicar la mecànica lectora, tant silenciosa com en veu alta.
- Desenvolupar la comprensió lectora, als tres nivells: comprensió literal, comprensió interpretativa i comprensió profunda.
- Aplicar el control del procés lector.
- Aprendre a analitzar aspectes lingüístics i aspectes literaris.
- Cercar informació a partir de temes que van apareixent al llarg del llibre.
- Aplicar les normes i tècniques del treball en grup, especialment el treball cooperatiu.

Per tal de facilitar l'organització de les activitats, hem separat la lectura en 9 sessions. No hi ha capítols pròpiament dits, però sí, nou apartats separats per una sanefa:

Encara que moltes de les activitats es poden fer individualment (i per donar aquesta opció se n'ha fet l'enunciat en singular), la millor opció per al treball durant la lectura és el petit grup, que permet desplegar estratègies de comprensió lectora, d'autoavaluació, i de treball cooperatiu.

Establirem una rutina de treball per a cada sessió:

1. Lectura individual o col·lectiva. Podem encarregar amb antelació quines pàgines cal llegir abans de la sessió; després, a l'aula, combinarem la lectura en veu alta amb la lectura silenciosa. Pel que fa a la lectura en veu alta, caldrà el modelatge de la mestra en les primeres sessions; les següents lectures les prepararà cada grup per torn. Cada grup rebrà un quadre d'instruccions per fer una bona lectura en veu alta i una taula de valoració, per tal d'autoavaluar-se i d'avaluar els altres grups.
2. Identificació i resolució de les dificultats de comprensió, especialment de les paraules que no entenem. En cada sessió seguirem el protocol que ja hem esmentat. Podem anar confeccionant un quadre recopilatori de totes les paraules noves. Cal dir que moltes d'aquestes tindran a veure amb expressions d'estats d'ànim, per a les quals es proposen activitats en el quadern.
3. Resum del capítol en el mural d'aula. Al llarg dels capítols anirem construint el mural de seguiment que hauré presentat abans de començar a llegir. Per torn, cada grup emplenarà l'apartat corresponent. Aquest mural ens servirà per començar cada sessió situant el fil del relat; també podríem concloure la sessió fent hipòtesis sobre la continuació de la història.

4. Activitats del quadern. En el quadern per a l'alumnat es proposen diferents activitats per a cada apartat, que abarquen aspectes lingüístics, aspectes de comprensió, aspectes literaris, lectura de la imatge i ampliació dels centres d'interès que van sorgint. El mestre decidirà quines vol desenvolupar.

A partir de la pàgina 21 trobareu el comentari de les diferents sessions desenvolupades en el quadern de l'alumnat, juntament amb altres propostes de treball i el solucionari de les activitats tancades.

3. Després de tancar el llibre

Els objectius que ens proposem en aquesta fase són aprendre a:

- identificar la idea principal i el sentit global d'un text;
- identificar els valors associats a un relat;
- analitzar l'estructura d'una narració;
- identificar les característiques del text narratiu;
- elaborar el resum d'una narració;
- emetre opinions sobre el text;
- recopilar tot el que hem après entorn del text: vocabulari, expressions, temes que hem aprofundit...

És el moment de tancar algunes de les línies de treball que hem anat desenvolupant al llarg de les sessions:

- Mural de seguiment del fil argumental. A partir d'aquest cartell podem pensar un títol per a cada capítol, d'acord amb la primera activitat del quadern; d'aquesta manera ja tindrem el resum de la narració, condensat en nou frases. Una altra opció (proposada per la segona activitat del quadern) és fixar-nos en les cinc parts del text, d'acord amb l'estructura clàssica del text narratiu, que haurem recordat abans de la lectura, i fer el resum amb aquests cinc apartats.
- Quadres recopiladors del vocabulari i les expressions que hem anat aprenent. En el quadern ens fixem de manera especial en el vocabulari associat als posats i, per tant, a les actituds dels personatges. Recordem què significa cadascuna de les paraules i la dramatitzem. El quadre es pot completar amb *emoticones* o amb fotografies d'aquestes dramatitzacions; com la resta d'activitats, el podem fer en mida gran per penjar a l'aula o bé en suport informàtic, per tal que formi part d'un dossier de treball sobre el llibre.

Un cop el llibre ja s'ha llegit i treballat, en podem analitzar diferents aspectes. Serà tasca del mestre decidir amb quin aprofundiment ho volem fer:

- les claus temàtiques que apareixen en aquest conte i que es repeteixen al llarg de l'obra de Michael Ende: el temps (concretat en el rellotge de la fada, que pot fer tornar el temps enrere), la solitud (la Lena, filla única), la por (la Lena té por de fer-se petita), la ciutat (descrita en els itineraris que fa la Lena per trobar la fada) i la casa com a microcosmos (la figura més surrealista, plasmada en el rebedor de la fada, que és un llac amb una illa central);
- la combinació de realitat i fantasia, tan freqüent en la narrativa infantil. Una proposta d'activitat és identificar en el text elements realistes i elements imaginaris. Ha arribat el moment d'obrir la capseta on hem dipositat les hipòtesis

sobre el secret i, després de verificar si ho hem encertat, iniciar una reflexió: i si la Lena s'ho hagués imaginat tot i els terrossos no fossin màgics? Caldrà que decidim si preferim mantenir la màgia del relat o discutir sobre el pensament infantil, que sovint viu a cavall dels dos mons: quin nen no ha tingut mai un amic imaginari, ha vist un bruixot en un home que passava pel carrer o s'ha imaginat que un petit terròs de sucre tenia poders màgics?

- les influències d'altres llibres: fer-se petit o fer-se gran, viatjar a països de gegants... Les il·lustracions del quadern recorden *Alícia en Terra de Meravelles* (Lola Anglada) i *Gulliver al País dels Gegants* (Arthur Rackham). L'activitat aconseguirà el seu objectiu si, a més d'aquests dos títols, els nostres alumnes en recorden algun altre;
- les influències del surrealisme pictòric, reconegudes per l'autor i que, inequívocament, li arriben a través de l'obra del seu pare, Edgar Ende. El quadern ens mostra dues de les seves pintures, triades per intentar identificar la relació entre els interiors oberts i la casa de la fada. No és un estil pictòric fàcil d'entendre a cicle mitjà, però sí que podem aconseguir que els nostres alumnes intueixin la relació entre la representació pictòrica i la representació escrita. Si volem, podem presentar també pintures d'altres surrealistes, com Salvador Dalí o Giorgio de Chirico;
- i, òbviament, els valors associats al conte: l'obediència i el respecte a l'opinió dels altres; l'actitud responsable i l'actitud infantil. Com a preparació de la conversa posterior, podem revisar el llibre per localitzar actituds i recollir-les en el quadre del quadern d'activitats.

Valorarem si el llibre ens ha agradat i tot el que hi hem vist en una tertúlia literària, és a dir, una conversa col·lectiva que prepararem per grups prèviament. El quadern té unes preguntes guia a les quals se'n poden afegir d'altres. Una conversa dirigida vol que nomenem, almenys, un alumne moderador i que treballem el torn de paraules i les normes de participació. La preparació prèvia per grups facilita que la participació sigui més alta.

El quadern proposa també algunes activitats de creativitat associades al conte:

- Imaginar i desenvolupar un final diferent. Pot ser una activitat individual o grupal. A més de ser un exercici d'expressió escrita –i, com a tal, subjecte a les normes i passes que haguem treballat a la classe de llengua–, permet desenvolupar una cadena causal i valorar les conseqüències de la presa de decisions.
- Convertir el conte en un guió i escenificar-lo. Proposem que cada grup prepari el guió d'una de les parts del conte i que després l'enregistrem en un Podcast; suggerim que utilitzeu el programa Audacity⁸. Un cop enregistrat, podem representar-lo amb titelles de pal –fetes a partir de les imatges dels personatges del conte retallades i enganxades a un pal– i, fins i tot, convertir-lo en un petit clip de vídeo, amb les il·lustracions del llibre i el nostre enregistrament de veu. Programes d'edició de vídeo com Windows Movie Maker⁹ ens facilitaran aquesta feina.

Al llarg de la lectura, el quadern ha proposat activitats que tenen connexions amb diferents àrees, tal com desenvoluparem a la pàgina següent. Una altra proposta d'activitat recopilatòria seria fer un llistat de tots els temes que han anat apareixent en el curs de la lectura.

⁸ Trobareu el programa Audacity en descàrrega lliure i tutorials sobre el seu ús a Xtec Ràdio.

⁹ Aquest programa d'edició de vídeo sol estar amb el paquet d'aplicacions generals Windows i té un ús molt simple.

Finalment, cal treballar la metacomprensió del procés, i això és pot fer a partir d'una fitxa de reflexió sobre tot el que s'ha fet. Aquesta fitxa hauria d'emplenar-se individualment; després, compartir-la en petit grup i, finalment, lliurar-la al mestre, que tindrà un indicador molt valuós de l'assoliment dels objectius de la lectura.

4. Relació amb altres àrees

Al llarg dels capítols van sorgint temes i centres d'interès que es poden desenvolupar i que tenen relació amb altres àrees. En destaquem els més significatius. Els primers, directament relacionats amb les ciències experimentals i les matemàtiques:

- a) El fet que, cada cop que contradiuen la Lena, els seus pares es facin la meitat de petits, porta l'autor a posar en boca del pare un comentari sobre els àtoms i sobre el concepte matemàtic de *límit*, el qual, per bé que difícil de fer entendre a cicle mitjà, sí que es pot intuir:

–Impossible –va assegurar el pare. Si cada vegada ens reduïm a la meitat de la grandària anterior, no podem desaparèixer completament. Això està demostrat científicament. Ens podem fer tan petits com un àtom, però sempre quedarà alguna cosa de nosaltres.

- b) També és Kurt, el pare, qui tranquil·litza la Lena explicant-li que el sucre es metabolitza ràpidament i, per tant, l'efecte dels terrossos màgics ja ha desaparegut. Això ens permet plantejar el procés de la digestió i la metabolització dels sucres:

–En el fons es tracta d'una cosa ben senzilla. El cos crema el sucre, igual que el motor del cotxe crema la gasolina. Això està demostrat científicament. Els terrossos de sucre només poden fer efecte mentre es troben al teu cos. Però els músculs cremen el sucre molt de pressa, i això vol dir que ja han desaparegut.

- c) Podem també plantejar una qüestió clàssica de la filosofia¹⁰ a partir del dilema que la pregunta de la seva mare planteja a la Lena. Si volem, aquest fragment ens dóna un pretext per parlar de *proposicions contradictòries* o *autoreferenciades* i *paradoxes*:

Arribats a aquest punt, la Lena no va saber què dir. Si contestava que no, els contradeia i això tenia unes conseqüències inevitables; però si deia que sí, es comprometia a contradir-los alguna vegada i les conseqüències eren les mateixes.

Tanmateix, l'actual enfocament competencial de l'ensenyament ens ha acostumat a imbricar tots aquests continguts, més enllà de les àrees, en el treball de les diferents competències. Les activitats proposades fins ara són, fonamentalment, treball de competència comunicativa i d'aprendre a aprendre. En l'apartat següent es descriuen les activitats del quadern de l'alumne, amb el solucionari corresponent, classificades per competències.

¹⁰ Podeu explicar-los, a propòsit d'aquesta contradicció lògica, la *Paradoxa del Mentider*, que cita Bertrand Russell. Vegeu:

<http://www.pensament.com/filoxarxa/filoxarxa/FiloXarxa.htm?http://www.pensament.com/filoxarxa/filoxarxa/loq-7zqx.htm> o http://ca.wikipedia.org/wiki/Paradoxa_del_mentider

5. Competències que es treballen¹¹

COMPETÈNCIA COMUNICATIVA LINGÜÍSTICA I AUDIOVISUAL	Dimensió literària	<p>Abans de llegir el llibre <i>Obtenció d'informació a partir de la coberta.</i></p> <p>Durant la lectura <i>Anàlisi de personatges, recursos narratius, relació entre elements reals i elements fantàstics.</i> <i>La rima consonant. (3)</i> <i>Les onomatopeies. (5, 7)</i> <i>Conversió d'un diàleg indirecte a diàleg directe. (5)</i> <i>Simetries i paral·lelismes: abans i després. (8)</i> <i>El símil. (7)</i> <i>L'epíleg i les fórmules de tancament d'una narració. (10)</i></p> <p>Després de la lectura <i>Anàlisi de l'estructura del relat i característiques del text narratiu.</i> <i>Reconeixement de les claus temàtiques de les obres d'Ende.</i> <i>Identificació dels objectes clau en l'argument.</i> <i>Distinció entre elements realistes i elements fantàstics. Comentari d'altres llibres amb continguts anàlegs.</i></p>
	Dimensió comunicativa	<p>Abans de llegir el llibre <i>Formulació d'hipòtesis sobre el seu contingut a partir del títol i altres indicis textuals; establiment de l'objectiu de la lectura.</i> <i>La capseta dels secrets.</i> <i>Determinació dels objectius de la lectura.</i></p> <p>Durant la lectura <i>Pràctica de mecànica lectora i lectura en veu alta.</i> <i>Resolució de dificultats de comprensió.</i> <i>Resum del contingut de cada capítol.</i> <i>Comprensió del conte, treball de lèxic i de frases fetes.</i> <i>Presentació d'un personatge: targeta de visita. (3)</i> <i>Descripció dels veïns de l'escala. (3)</i> <i>Comprensió i elaboració d'un prospecte. (4)</i> <i>Expressions per donar la raó i per contradir. (5)</i> <i>Elaboració de frases fetes amb verbs transitius. (6)</i> <i>Elaboració d'un text instructiu: com curar-nos un tall. (6)</i> <i>Redacció d'un diàleg. (7)</i></p>

¹¹ En cursiva les activitats que es poden fer a partir del quadern de l'alumne. Entre parèntesi la sessió en què es troba cada activitat.

		<p><i>L'adreça postal: escrivim un sobre.</i>(7) <i>Les inicials: imaginem noms.</i> (8) <i>Verbs intransitius pacients i verbs reflexius: què li passa al gel.</i> (9)</p> <p>Després de la lectura Confirmació de les hipòtesis prèvies: obrim la capseta dels secrets. <i>Redacció d'un final diferent del conte.</i></p>
	Competència audiovisual	<p>Després de la lectura <i>Enregistrament del conte en àudio i representació amb titelles.</i> <i>Enregistrament de la representació i edició amb un programa de vídeo.</i></p>
	Competència artística i cultural	<p>Durant la lectura <i>Activitats de lectura de la imatge.</i> <i>Gestualització d'accions i posats.</i> (4, 7, 9, 10) <i>Dibuixos a partir d'aspectes concrets de la narració.</i> (7)</p> <p>Després de la lectura <i>Aproximació a la pintura surrealista. Edgar Ende.</i> <i>Elaboració de les il·lustracions que falten.</i></p>
COMPETÈNCIES METODOLÒGIQUES	Tractament de la informació i competència digital	<p>Abans de llegir el llibre <i>Cerca d'informació sobre l'autor.</i> Elaboració d'una taula de seguiment del llibre.¹²</p> <p>Durant la lectura <i>Cerca d'informació sobre diversos centres d'interès.</i> <i>Ordenació d'una seqüència de fets en una taula.</i> (5)</p>
	Competència matemàtica	<p>Durant la lectura <i>Les monedes: el marc alemany i l'euro.</i> (2) <i>Mesura d'alçades i càlcul de meitats.</i> (5) <i>Ordenació de la seqüència dels fets en una taula.</i> (5) <i>Aproximació al concepte de límit.</i> (6) <i>Magnitud i mida.</i> (9)</p>
	Aprendre a aprendre	<p>Abans de llegir el llibre <i>Planificació de les tasques que es faran.</i> Preparació del mural.</p> <p>Després de la lectura <i>Recopilació i valoració de la feina feta.</i> <i>Crítica del llibre.</i></p>

¹² Sempre i quan no s'hagi optat per fer-la en format paper mural.

<p style="text-align: center;">AUTONOMIA I INICIATIVA PERSONAL</p>	<p>Durant la lectura <i>Reflexió sobre l'autonomia de l'infant i la necessitat de la tutela de l'adult. (6)</i> <i>Valoració dels avantatges i inconvenients de les decisions preses. (8, 9)</i> <i>Cerca de solucions a situacions conflictives. (9)</i></p> <p>Després de la lectura <i>Converses sobre:</i> - Distinció entre actituds infantils i actituds adultes. - L'obediència i el respecte al pare i la mare. - La imaginació infantil.</p>
	<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">CONVIURE I HABITAR EL MÓN</p>
<p>Competència social i ciutadana</p> <p>Durant la lectura <i>Conversa sobre actituds sexistes a casa. (5)</i> <i>Conversa sobre el sentit de l'humor i el respecte. (6)</i> <i>Distinció entre opinions diferents sobre un mateix fet. (10)</i> <i>Comparació entre portar la contrària o donar la raó als pares. (10)</i> <i>Filosofia: proposicions contradictòries i paradoxes. (10)</i></p>	

ACTIVITATS PROPOSADES AL QUADERN DE L'ALUMNAT: COMENTARIS I SOLUCIONARI

A continuació s'especifica la metodologia de cada activitat del quadern, juntament amb la seva solució.

1. ABANS D'OBRRIR EL LLIBRE

Tal com ja hem explicat, prepararem la lectura amb una sèrie d'activitats que requereixen tenir ja el llibre a les mans (si més no, l'exemplar del docent). Les activitats del quadern serveixen de suport a les tasques descrites, que es poden preparar per parelles o per petits grups, tret d'alguns casos que requerirà una reflexió personal prèvia a la posada en comú:

1. Fitxa del llibre. Hem optat per donar la mateixa fitxa tècnica que us hem presentat al principi d'aquesta guia.

2 i 3. Anticipació del contingut. Les dues activitats següents es relacionen amb la capseta dels secrets. El secret de la Lena no és altre que la por a encongir-se, que genera en ella un canvi de comportament cap al final del llibre.

4. Identificació dels personatges. A banda de la Lena, que és el personatge principal del conte –cosa que els alumnes veuran clarament a partir del títol i la coberta–, i els seus pares, podem identificar els personatges secundaris si fullegem el llibre i n'observem les il·lustracions, i les contrastem amb la informació de la contraportada. Podem aprofitar per establir la diferència entre personatge principal i personatges secundaris: la fada, Francesca Fetillera; el guàrdia; en Max, amic de la Lena; Zorro, el gat d'en Max.

5. Classificació del relat. A partir de la contraportada, serà fàcil per a l'alumnat determinar que es tracta d'un relat DE FANTASIA.

6. Generació d'expectatives. Es demana que l'alumne, en aquest cas a títol individual, pensi quants dies estarà a llegir el llibre i si creu que li agradarà.

7. Planificació del procés de treball. El requadre detalla les tasques que caldrà fer al llarg de la lectura. És important establir amb claredat quins materials seran necessaris i de quina manera ho farem. El quadern d'activitats només és un suport per a aquestes tasques, i és bo que ho comentem amb el grup classe.

8 i 9. Cerca d'informació sobre l'autor. Podem limitar-nos a fer que els alumnes emplenin aquest quadre amb la informació de la contraportada o podem decidir que, per grups, esbrinin més coses a partir de l'adreça recomanada en el quadern.

Com es deia? Michael Ende

En quin país va néixer? Alemanya

Quants anys va viure? 65

Quins altres llibres importants va escriure? Com a mínim, haurien de posar en aquesta fitxa *Momo*, *La Història Interminable* i *En Jim Botó i en Lluc el Maquinista*.

Va rebre algun premi literari? Quin? Si es limiten a la informació de la contracoberta, només diran que sí. Caldrà que cerquin informació a Internet per tal d'anotar, com a mínim, un o dos dels premis que va obtenir, per exemple, el *Deutscher Jugendliteratur Preis*.

Quina novel·la seva va ser portada al cinema? A la contracoberta només s'hi esmenta *La Història Interminable*. Tanmateix, *Jim Botó* i *Momo* també ho han estat.

2. MENTRE LLEGIM EL LLIBRE

SESSIÓ 1 (pàgines 7-8)

El primer capítol és molt breu i bàsicament cal que l'alumnat identifiqui el conflicte inicial. El mestre pot decidir treballar-lo juntament amb la sessió anterior o amb la següent, o bé mantenir-lo en una sessió independent. Només proposem dues activitats:

1.1. Identificació del conflicte inicial. El problema de la Lena és que els pares no fan mai el que ella vol. Pensa que una fada li ho podria resoldre. La mestra pot aprofitar per fer notar la quantitat d'exemples que acompanyen l'exposició del problema i que enriqueixen la narració, així com també la combinació de realitat i fantasia que suposa cercar els serveis d'una fada en una gran ciutat, com qui encarrega una feina a un advocat o a un dentista.

1.2. La moneda alemanya anterior a l'euro. El nostre alumnat ha nascut i crescut amb la moneda única europea. L'activitat vol fer notar que no sempre ha estat així, que el marc era la moneda alemanya i que l'equivalència ve a ser 1 marc = 1 euro. Tanmateix, podem admetre més d'una resposta.

SESSIÓ 2 (pàgines 9-13)

2.1. Com s'ho fa la Lena per esbrinar on viu la fada? La solució és senzilla i immediata. Més enllà de l'exercici de comprensió lectora que suposa, ens torna a donar l'oportunitat de fer notar la barreja de realitat i fantasia.

	<i>SÍ</i>	<i>NO</i>
<i>Ho mira a la guia telefònica.</i>		
<i>Llegeix els rètols de les botigues.</i>		
<i>Es compra un llibre sobre fades.</i>		
<i>Ho pregunta a un guàrdia.</i>		

Podem relacionar aquesta activitat amb la que pregunta quin tipus de tasques fan els guàrdies:

Tasques que els guàrdies fan a la realitat	Tasca que el guàrdia només pot fer al conte
1. Posar multes. 2. Dir adreces.	1. Saber on hi ha una fada.

2.2. Les botigues. Alguns dels rètols comercials que s'esmenten en el llibre poden ser prou coneguts dels alumnes, però d'altres no els seran tan familiars. Podem treballar a partir d'aquí les botigues i els serveis. Per exemple, recollint fotografies i elaborant un mural o un fitxer de serveis; ampliant la llista i esbrinant on anirem segons el que necessitem...

On deia LLANES,	si s'hagués volgut fer un jersei .
On deia ADVOCAT,	si hagués necessitat un defensor .
On deia DENTISTA,	si hagués necessitat ferros a les dents .
On deia FRUITES,	si hagués volgut fer una macedònia .
On deia ASSEGURANCES,	si hagués necessitat assegurar casa seva.
On deia MASSATGISTA,	si hagués necessitat un massatge a l'esquena.

2.3. Vocabulari relacionat amb les bruixes. Les paraules que apareixen al capítol són: FADA – FETILLERA – ENCANTERI – CONJUR. Podem fer notar que les dues primeres vénen a ser sinònimes, igual que la tercera i la quarta. La llista es pot ampliar amb aportacions de l'alumnat.

2.4. Tasques del guàrdia. Activitat de resposta oberta.

2.5. Fem rimes amb la paraula fada. Aquesta és una activitat de resposta oberta, consistent a fer rodolins.

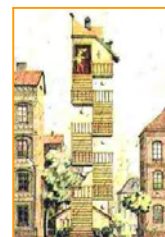
2.6. Elaborem una targeta de visita. A partir del que el guàrdia llegeix al seu quadern de butxaca, podem elaborar la targeta de presentació de la fada, que ens servirà d'exemple per a elaborar-ne d'altres. Per exemple, la targeta de la Lena, la del propi guàrdia, el massatgista... L'activitat consisteix a organitzar bé una informació, però també en donar-li un aspecte atractiu. Podem ensenyar altres targetes.

També es pot fer a partir d'un programa generador de targetes, per exemple: <http://www.businesscardland.com/home/business-cards/splashy-designs/>

2.7. Comprensió: com es va a casa la fada? L'activitat demana copiar les indicacions i entendre que el guàrdia descriu un camí impossible, que inclou repetir l'itinerari tres vegades. Com que la fada viu al carrer de la Pluja, li recomana que porti paraigua.

Un cop més, trobem un contrast entre realitat i fantasia que podem fer notar per tal d'anar més enllà de la narració i entendre les característiques que té.

2.8. Visualització de la casa de la fada. Costa imaginar la casa a partir de la descripció. La il·lustració que hem posat al quadern de l'alumnat no és al llibre, però.

SESSIÓ 3 (pàgines 13-21)

3.1. Els posats: comprensió i gestualització. Al llarg del llibre anirem descobrint molts adjectius encaminats a descriure les actituds i expressions dels personatges. La millor manera d'entendre què signifiquen és gesticular-los –davant dels companys, davant del mirall–, o fins i tot representar-los amb emoticones o retratar-nos fent aquests gests.

Una de les activitats que proposem és anar recopilant aquests adjectius i frases fetes en un mural de lèxic o bé en una presentació de diapositives, en el cas de les fotografies. En moltes de les sessions anirem trobant activitats de gestualització d'aquest tipus. En aquest cas, es demana que assagin els posats següents: *capficat*, *pensarós* i *enigmàtic*.

3.2. Com era el rebedor de la Fetillera. El rebedor que va travessar la Lena dins d'una barca sense rem era un llac d'aigües blaves amb una illa al mig. Es tracta d'una imatge clarament surrealista, que val la pena fer notar.

3.3. Descripció de l'habitació.

Sovint les descripcions són difícils de copsar si no es llegeixen amb atenció. En aquest cas es demana que relacionin text i il·lustració.

3.4. El rellotge. A banda de contenir un mussol de veritat, a l'esfera del rellotge només hi havia dotzes. Un cop acabat el llibre, una de les activitats per fer després de la lectura serà comentar les claus de l'obra de Michael Ende, una de les més importants de les quals és el temps. Caldrà doncs que ens hi haguem fixat en aquest moment.

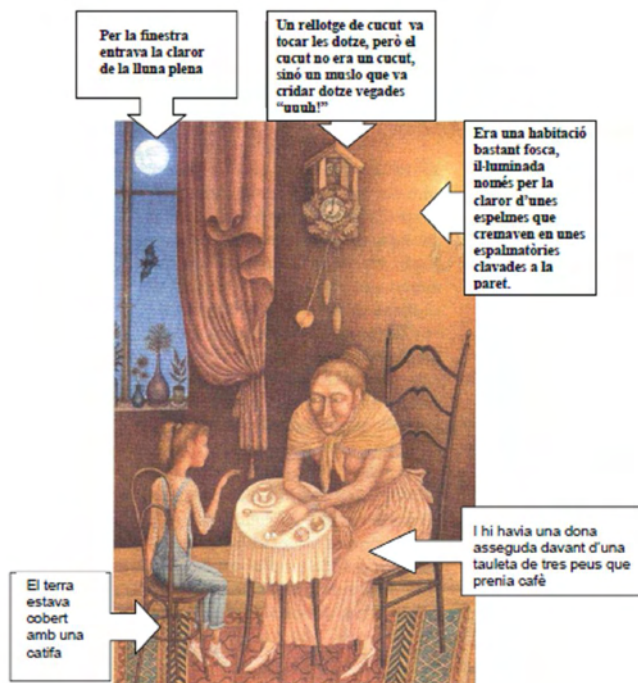
3.5. Els prospectes dels medicaments. Les instruccions que la fada dona a la Lena

recorden les indicacions mèdiques; els terrossos de sucre tenen tot l'aspecte d'un medicament. Encara que es tracta d'un text molt difícil d'entendre a cicle mitjà, podem recollir prospectes de medicaments, intentar entendre'n alguna cosa i elaborar el prospecte dels sucres màgics, amb molta orientació del mestre.

3.6. La decisió de la Lena. La Lena pensa que els pares no li fan cas perquè són majoria i són més grans que ella, per això pensa que, si fossin més petits, no es notaria tant aquesta posició d'avantatge. Es pot aprofitar aquesta activitat de comprensió per parlar del rol dels menors a la família; ben segur que molts alumnes s'identificaran amb els sentiments de la Lena.

3.7. Sis dits en cada mà. Encara que aquest detall sembla fantàstic, és cert que hi ha persones que neixen amb sis dits. Aquesta anomalia s'anomena *hexadactília* i és relativament freqüent. Es proposa que els alumnes, per grups, ho descobreixin de manera autònoma, cercant informació a Internet.

3.8. Un acomiadament enigmàtic. Es pretén que els alumnes s'adonin que el diàleg ens dona pistes que la fada sap que la Lena tornarà: «la segona visita surt cara», «a reveure, va dir la fetillera». Es tracta d'un recurs narratiu per anticipar el que vindrà més endavant.

SESSIÓ 4 (pàgines 22-37)

4.1. Onomatopeies.

Es va sentir un soroll, **PLOPI!**, com quan es destapa una **AMPOLLA**, i la Lena es va trobar al **MENJADOR** de casa seva.

Es va sentir **PFFFFFF!**, com quan es desinfla un **GLOBUS**, i el **PARE** es va encongir.

4.2. Comprensió. La Lena va aprofitar per posar un sucre a cada tassa el moment en què la mare *havia anat a la cuina a buscar les galetes*, i el pare era a *la seva habitació posant-se la bata d'estar per casa*.

4.3. Aparellem verbs i complements directes. Aquestes expressions, totes les quals apareixen en aquest capítol, ens poden servir per fer notar que hi ha verbs (verbs transitius) que necessàriament porten associat un complement:

conservar... la calma

sufocar... els remordiments

aprofitar... l'oportunitat

oposar... resistència

portar... la contrària

4.4. Enumerem què va fer la Lena. Paral·lelament a la trama principal, l'encongiment dels pares, el capítol ens va fent saber les normes que va transgredint la Lena:

1. *Mirar la tele molta estona.*
2. *Atipar-se de llet amb galetes per sopar.*
3. *Jugar a cartes havent sopat.*
4. *Anar-se'n a dormir molt tard.*
5. *No rentar-se les dents abans d'anar a dormir.*
6. *Dormir al llit dels pares.*

Probablement aquesta activitat també generarà empatia entre els alumnes, i es podrà aprofitar per reflexionar sobre el perquè de les rutines imposades pels pares als fills.

4.5. La seqüència dels fets en una taula. Aquesta activitat, relacionada amb la competència de tractament de la informació i la d'aprendre a aprendre, consisteix a sistematitzar tot el que ens explica el capítol, relacionat amb l'encongiment progressiu.

Per bé que no és una activitat difícil, sí que implica saber processar la informació i tenir una certa pràctica a emprar taules. També serveix per anar calculant les meitats successives de les alçades. Recomanem que es faci en grup:

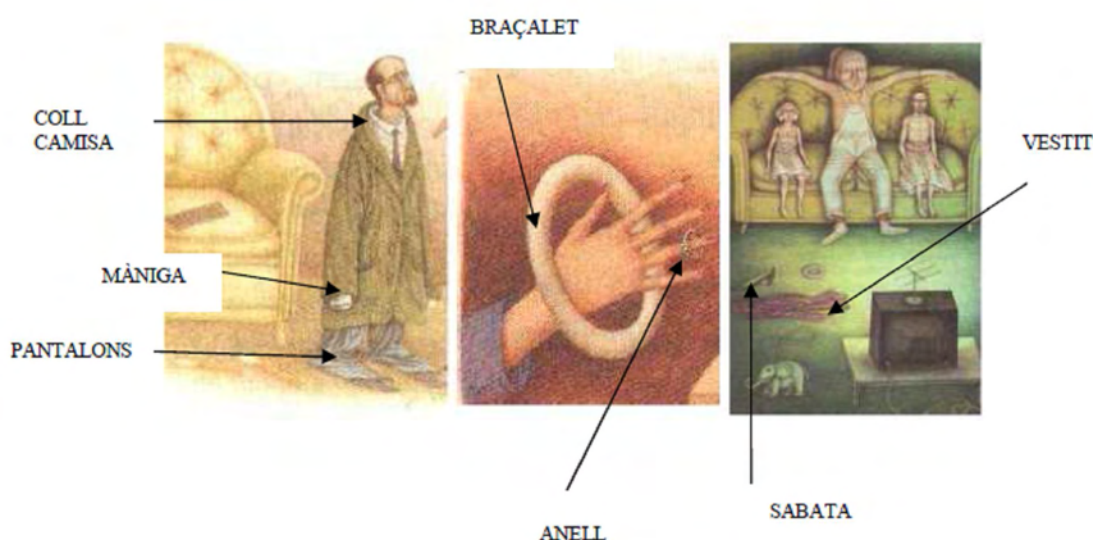
	PARE	MARE
Nom	<i>Kurt</i>	<i>Hilde</i>
Alçada al principi	<i>1,84</i>	<i>1,68</i>
Primera discussió	<i>El pare volia veure les notícies i la Lena volia veure una pel·lícula de dibuixos animats.</i>	<i>La mare volia trucar al metge i la Lena no volia que vingués.</i>
Nova alçada	<i>0,92</i>	<i>0,84</i>
Segona discussió	<i>Ni el pare ni la mare volien deixar-li la càmera fotogràfica a la Lena.</i>	
Nova alçada	<i>0,46</i>	<i>0,42</i>
Tercera discussió	<i>La Lena volia fer una foto als pares i ells s'hi van negar.</i>	
Nova alçada	<i>0,23</i>	<i>0,21</i>

4.6. Mesurar alçades i calcular meitats. Continuem calculant la meitat de l'alçada, però ara partim de mesurar-nos entre nosaltres.

4.7. El metge. La mare volia trucar al metge perquè pensava que es tractava d'una malaltia i que, per tant, ell els podria curar. Tornem a trobar-nos una resposta versemblant davant d'una situació fantàstica; ho farem notar al grup per tal de continuar recopilant aquests aspectes.

4.8. El pare i la mare, encongits. Per tal que el pare es pogués veure al mirall, la mare el va haver d'alçar. El pare va haver de saltar de la butaca per evitar que la mare caigués desmaiada.

4.9. Comentari d'il·lustracions. Hi ha detalls molt explícits de les il·lustracions que reforcen la narració, cosa que es pretén fer notar amb aquesta activitat:

4.10. Contradir i donar la raó. Fem una pluja d'idees per recordar fórmules per expressar acord i desacord. Podem escriure-les en un cartell i penjar-les, per després practicar-les en una conversa o una assemblea de classe.

L'activitat és de resposta oberta en la segona part del quadre. Pel que fa a la primera part, es podria fer a partir de l'escolta d'una lectura en veu alta; en aquest cas, fóra bo que ho llegís la mestra, per tal de donar l'entonació adient i marcar clarament quines són les expressions:

Escrivim expressions per contradir que surten al capítol
<ul style="list-style-type: none"> - Ni parlar-ne, em sents? - No fa gràcia. - I tu què saps! - <i>No, no i no!</i> - <i>Tant me fa el que vulguis o no vulguis.</i> - <i>Això és impossible; quina ximpleria!</i> - <i>T'hauria de fer vergonya!</i> - <i>De cap manera!</i> - <i>I ara! Això ja passa de mida!</i>

Escrivim maneres de donar la raó que recordem
<ul style="list-style-type: none"> - Quanta raó que tens! - Hi estic d'acord. - - - - - - -

- No! No ho consentiré!
- Ja n'hi ha prou!
- No ho pots fer, filla.
- Això és fer-ne un gra massa!

4.11. Les joguines de pelfa. La Lena va agafar l'ós, el *pallasso*, l'*elefant* i les *nines*.

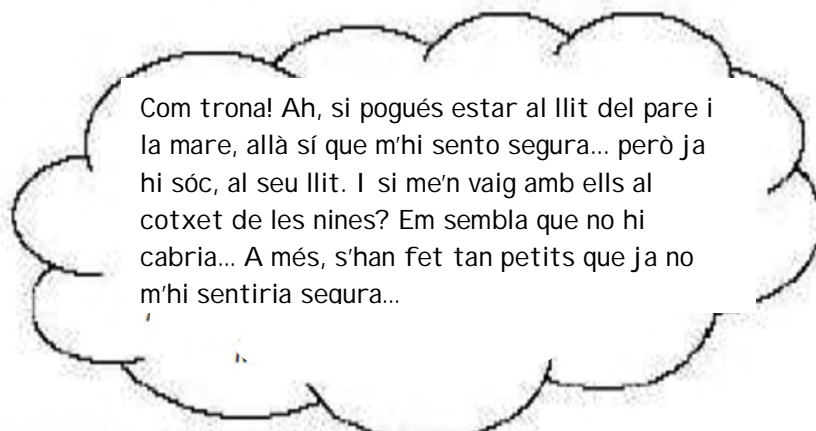

4.12. Expressions i posats. En aquest cas, l'activitat no demana que es gestualitzi, sinó que es representi gràficament amb emoticones. A més de ser un exercici de lèxic, també treballa l'ús d'aquests grafismes tan freqüents en les comunicacions per Internet. Els alumnes poden cercar les emoticones a la xarxa o bé inventar-se-les.

4.13. Lèxic. Per bé que en cada sessió, tal com ja hem dit anteriorment, és imprescindible fer el treball de lèxic seguint les passes establertes, en aquesta activitat hem seleccionat alguns mots d'ús poc freqüent. Alguns significats es poden deduir pel context i, per aquest motiu, no es demana que es defineixin sinó que es localitzin en el text:

baldera	...es va anar encongint fins que tota la roba que duia li va quedar baldera
enyorar	...i la Lena va enyorar el llit dels pares, on se sentia segura.
xiuxiueig	Abans d'adormir-se encara va sentir un xiuxiueig que venia del cotxet de les nines.
incrèdul	-de veritat? -va preguntar el pare, incrèdul .
inflexible	Vosaltres en teniu la culpa -va dir la Lena, inflexible .

4.14. Què pensava la Lena? Es demana que l'alumne passi de l'estil indirecte –la veu del narrador– a l'estil directe –el pensament de la Lena. Tanmateix, una variant seria deixar que l'alumne escrivís el que volgués; en aquest cas, seria un exercici de creativitat literària. Exemple:

4.15. Qui fa les feines de casa? Aquest relat ha envellit en un aspecte molt clar, i és en les connotacions sexistes de certes afirmacions. Farem que, en una conversa col·lectiva, els alumnes s'adonin del contrast entre el pare, *que no podrà ser cap de departament*, i la mare, *que no tindrà res per posar-se i no podrà fer la compra*.

Parlarem també de la situació actual, a partir del que veuen a casa seva. Les preguntes de l'activitat orienten la conversa.

Sessió 5 (pàgines 38-44)

5.1. Problemes i solucions. Es tracta d'una activitat de tractament de la informació i de comprensió lectora, però també pot aprofitar-se per parlar de la presa de decisions i de la iniciativa personal:

PROBLEMA	SOLUCIÓ
Els pares volen baixar del cotxet.	<i>Agafen els llençols de les nines, els lliguen per les puntes i els fan servir de corda per fugir.</i>
<i>La Lena busca els pares per tot arreu.</i>	Mira sota el sofà i els fa sortir amb el pal d'una escombra
A la Hilde i en Kurt els va gran la roba	<i>Es vesteixen com poden amb uns mocadors.</i>
<i>La Lena arriba a migdia a casa i no té res per dinar.</i>	Obre una llauna de sardines.
La Lena es fa un tall amb la llauna.	<i>Els pares li diuen que es renti la ferida i després la hi emboliquen amb esparadrap entre tots dos.</i>

5.2. Com curar un tall. Aprofitem la narració per elaborar un petit text instructiu:

- *Ens rentem bé la ferida amb força aigua.*
- *Ens l'emboliquem amb esparadrap.*

5.3. Cuina sense foc. La Lena no sap cuinar, i per això esmorza un plat de *cereals* i dina una llauna de *sardines*.

La segona part de l'activitat és de resposta oberta; el més probable és que la major part de *receptes* siguin de cuina sense foc: pa amb tomàquet, amanida, etc.

5.4. Tenir sentit de l'humor i passar-se de mida. Aprofitem aquestes expressions per iniciar una conversa sobre la necessitat de respectar els altres i de prendre's les ofenses amb sentit de l'humor.

5.5. Amagatalls dins de casa. Activitat de comprensió que es pot aprofitar per treballar les preposicions situacionals:

En Kurt i la Hilde es van amagar sota el *sofà*, sota el *bufet* i darrere els llibres del *prestatge més baix de tot*.
Però també trobarien bons amagatalls sobre (*l'armari, la nevera*), entre (*la roba, els plats*) i dins de (*els calaixos, la paperera*).

5.6. Àtoms i límits. Es plantegen dues preguntes sobre les quals es pot cercar informació. Pel que fa al concepte de límit, de manera molt intuïtiva i amb l'ajut del professor de matemàtiques.

5.7. Actituds infantils i actituds adultes. La primera pregunta es respon a partir del text. La segona, a partir de la reflexió individual. Aquesta activitat es pot fer en grups petits:

La Lena demostra que no és capaç de cuidar-se sola perquè no se sap fer el dinar, no sap obrir una llauna i no sap curar-se la ferida.

SESSIÓ 6 (pàgines 44-57)

6.1. Els pares, a la vitrina. Quin alumne no té a casa una vitrina o un prestatge semblant? Probablement resoldran la segona part de l'activitat dibuixant objectes que han vist a casa.

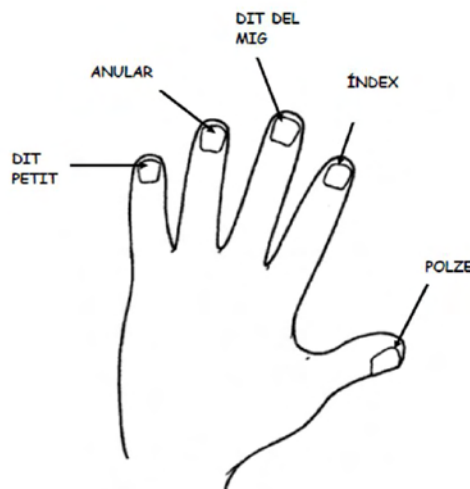
1	<i>Un cavall daurat, primer premi del club d'escacs del pare.</i>
2	<i>Una bola de vidre amb una vista de Venècia a dintre.</i>
3	<i>Una noia amb una cistella de flors.</i>
4	<i>Un Buda molt panxut que movia el cap quan se li donava un copet.</i>

6.2. Nous personatges. En *Max* és amic de la Lena i en *Zorro* és el seu gat.

En *Max* té la mateixa edat que la Lena i duu ferros a la boca perquè té les dents molt sortides.

En *Zorro* és un gatet negre, d'una raça molt especial, amb uns bigotis molt llargs.

6.3. Els dits de la mà.

6.4. Accions. Gesticular per parelles. Recollir el lèxic amb la resta de posats.

6.5. Frases fetes. Exemples de resposta:

Com un llampec	<i>Amb molta rapidesa</i>
Amb la cua entre les cames	<i>Amb sensació de fracàs</i>
Amb aire triomfal	<i>Amb sensació de triomf</i>
Blanc com la cera	<i>Amb la cara pàl·lida per culpa d'un ensurt</i>
Anar d'un pèl	<i>Estar a punt d'haver passat un fet perillós</i>
Tenir un pressentiment	<i>Pensar que passarà quelcom dolent</i>
Haver de menester una cosa	<i>Necessitar una cosa</i>
Ser la riota de tothom	<i>Haver fet el ridícul davant dels altres</i>
Fer basarda	<i>Fer por</i>
No ser res de l'altre món	<i>No destacar</i>

6.6. Els pares en perill. Mentre la Lena parla amb en Max, el seu gat està a punt de menjar-se els pares de la Lena, a quals confon amb ratolins. Aquests aconseguen salvar-se'n tallant-li els bigotis amb les tisores de la farmaciola.

6.7. Imaginem i dibuixem els pares. No només es tracta de dibuixar, sinó d'imaginar com utilitzarien determinats instruments havent-se fet petits. Per la seva complexitat, podem demanar que els dibuixos s'imaginin i s'elaborin col·lectivament.

6.8. Onomatopeies.

El Zorro va fer un salt i va desaparèixer sota del sofà.	XIUUUU!
Van sentir que grunyia	GRRRR!
i esbufegava,	BUFFF!
després van sentir un zip-zap,	ZIP-ZAP
el gat va fer un miol llastimós	MARRAMEEEEEUUUU!
i va sortir del sofà amb la cua entre les cames.	PLIM PLIM PLIM

6.9. El diàleg. Activitat de resposta oberta. Caldrà remarcar la importància dels guionets. Un cop escrits, els diàlegs poden llegir per parelles i, fins i tot, enregistrar.

6.10. La ràdio. La Lena va posar la ràdio i va sentir la veu de la fada Francesca Fetillera, que li comunicava la seva nova adreça i l'advertia que, si la volia veure, s'havia de decidir abans no fos massa tard. En aquest cas, els alumnes passaran un missatge escrit en estil directe a estil indirecte.

6.11. Nova adreça. Així com amb la primera adreça de la fada hem elaborat una targeta de visita, ara aprofitarem la nova per escriure correctament un sobre de correu.

SESSIÓ 7 (pàgines 58-64)

7.1. Els problemes de la Lena. Treballarem aquí la relació entre aquest capítol i els anteriors, recopilant els problemes de la Lena:

En els capítols anteriors...
<ul style="list-style-type: none">- No li poden fer el sopar.- Quan esclata la tempesta no es pot posar al llit amb ells.- Es talla un dit i no la poden curar.
En aquest capítol...
<ul style="list-style-type: none">- Ningú li pot obrir la porta perquè els pares són tancats a la vitrina.- No té mocador per mocar-se.- Ningú li farà el sopar.- No té diners per comprar i les botigues ja deuen ser tancades.

7.2. Avantatges i inconvenients. Activitat de resposta oberta a partir de la lectura d'aquest capítol i dels anteriors. Es pot comentar que qualsevol decisió implica avantatges i inconvenients, i que per això cal reflexionar molt bé abans de decidir; en el proper capítol hi haurà una altra activitat relacionada amb la presa de decisions.

7.3. Comparacions. Activitat entorn de símls de caire popular:

esbufegar	—————>	com una locomotora
roncar	—————>	com una moto
tremolar	—————>	com una fulla
plorar	—————>	com una magdalena
nedar	—————>	com un peix

7.4. Test de comprensió.

A la Lena ningú li obria la porta perquè *els seus pares estaven tancats a la vitrina.*

La fada es va posar en contacte amb la Lena *amb un paper que va entrar per la finestra.*

La Lena va arribar a casa la fada i va estar a punt de caure perquè *el terra era gelat.*

7.5. Reproduïm el missatge. Es pot fer sobre el quadern o en un paper a banda, que després podem plegar en forma d'avió.

DAVANT

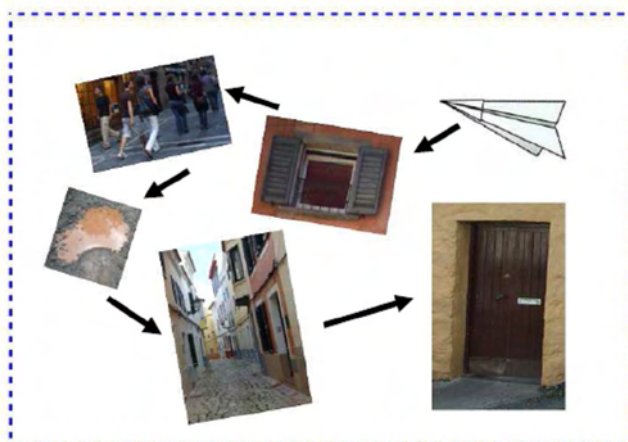
Vaja, vaja, para el carro.
Ja saps que això no és cert.
Els teus pares no tenen la culpa de res.
Vine i en parlarem.

DARRERE

Fes una fletxa amb aquest
full i segueix-la.
¿Oï que m'entens?
Afanya't.

F.F.F.

7.6. L'itinerari del missatge. Va entrar per la finestra; es mantenia suspesa damunt dels caps de la gent; es va ficar de peus en un parell de bassals d'aigua; s'anava desviant per carrers; per fi va trobar una porta.

7.7. Comparació de les dues adreces. Hi ha un paral·lelisme interessant entre les dues trobades de la Lena amb la fada. És un recurs narratiu que podem fer evident amb aquesta comparació:

PRIMERA VISITA	SEGONA VISITA
La Lena troba la fada preguntant-li-ho a un guàrdia.	La troba gràcies al missatge.
L'adreça és: carrer de la Pluja n. 13.	Carreró del Vent n. 7.
En aquest número no hi ha una façana, només hi ha una escala.	Tampoc hi ha façana, només una porta.
Viu a les golfes.	Viu al soterrani.
El rètol de llautó de la porta diu qui em buscava ja m'ha trobat. Passa sense trucar.	El rètol diu: SEGONA VISITA, SI CAL.
La Lena ha de travessar un llac dins d'una barca.	El llac és glaçat, i aquest cop l'ha de travessar a peu.
La fada està asseguda prenent cafè davant d'una tauleta de tres peus.	Es troba la fada exactament igual que la primera vegada.

L'ocell del rellotge és un mussol.	L'ocell del rellotge és un cucut.
El rellotge sempre marca les dotze de la nit.	El rellotge marca les dotze del migdia.
Per la finestra entra la claror de la lluna plena.	Per la finestra entra el sol a dojo.

7.8. Inicials. Activitat lliure: juguem a imaginar personatges a partir d'inicials.

SESSIÓ 8 (pàgines 64-75)

8.1. La magnitud dels pares. Treball de magnituds, però també de coneixement d'instruments òptics:

5	És impossible veure'ls.
3	Per veure'ls cal una lupa.
2	La fada li diu que els haurà de posar dins d'una capsa de mistos.
1	La Lena els posa a dormir en un cotxet de criatura.
4	Només se'ls pot veure amb un microscopi.

8.2. El glaç del llac. A partir de la identificació de les paraules que apareixen en el text (*relliscar, cruixir, grinyolar*), podem fer notar que es tracta de verbs, i que tenen en comú que no fan referència a accions, sinó a fenòmens associats a la naturalesa del glaç.

8.3. Gestos i posats. Gesticulació. En aquest cas, a partir de frases fetes.

8.4. Frases fetes:

Per la finestra entrava el sol a dojo .	<i>En quantitat.</i>
Se t'està acabant el termini .	<i>Gairebé no queda temps.</i>
Serà massa tard per tornar enrere .	<i>No podràs rectificar.</i>
Digui-me-la de totes maneres .	<i>Igualment.</i>
En qualsevol cas , la segona visita et sortirà més cara.	<i>Igualment.</i>
Estic en un carreró sense sortida .	<i>No tinc cap altra opció.</i>
A mi tant me fa .	<i>M'és igual.</i>

8.5. Valorar una decisió. Novament plantejem una activitat en la qual, partint del text, practiquem la presa de decisions. Com a mínim, els alumnes han de trobar aquestes respostes:

	SEGUIR IGUAL	TORNAR A LA SITUACIÓ ANTERIOR
aspectes positius	- És divertit, sobretot al principi.	- Els pares la tornaran a cuidar.
aspectes negatius	- No veurà mai més els pares. - Ningú la cuidarà.	- Si els contradiu, serà ella qui s'encongirà.

8.6. Com tornaran a la situació anterior? Primer, la fada *tornarà enrere el temps*. Després, la Lena *decidirà no posar els terrossos de sucre a la tassa dels pares*.

8.7. Pensar altres solucions. Ben segur que la creativitat dels alumnes trobarà opcions imaginatives! Es pot fer oralment o per escrit.

SESSIÓ 9 (pàgines 75-85)

9.1. Realitat o somni? La Lena va saber que tot allò no ho havia somiat *perquè tenia uns terrossos de sucre a la mà*. Tanmateix, com hem comentat en les orientacions didàctiques, podria ser tot fruit de la seva imaginació. Un cop acabada la lectura del llibre, podríem discutir si és possible aquesta segona interpretació. Caldria que hi hagués dos grups d'opinió a l'aula que prepararessin arguments per defensar-les. Val a dir que aquesta activitat trenca un xic la màgia del conte.

9.2. Contradir i donar la raó. Exemple de resolució:

ELS PARES DEIEN	LA LENA RESPONIA	ABANS HAURIA DIT
Voldria veure les notícies, si ningú no hi té res en contra.	No, pare.	Jo no vull veure les notícies, vull veure dibuixos animats!
<i>Vine a prendre una tassa de te amb nosaltres, t'anirà bé.</i>	<i>Sí, mare.</i>	Jo no vull te, vull taronjada!
Filla meva, no pots continuar així.	<i>No, pare</i>	<i>Continuaré com jo vulgui!</i>
<i>Que ja no tens idees pròpies?</i>	No, pare.	<i>Tinc dret a tenir les meves pròpies idees!</i>

9.3. Diferents opinions. La mare opina que *la fada és menyspreable*, mentre que el pare considera que *les autoritats li haurien de prohibir que fes aquestes coses*. Els alumnes haurien d'adonar-se que l'opinió del pare, que continua el plantejament del guàrdia de considerar la fetilleria com un ofici més, enfronta realisme i fantasia.

9.4. Una pregunta paradoxal. La mare li fa a la Lena una demanda paradoxal, perquè no li permet altre camí que contradir-la. Es tracta d'un concepte difícil a cicle mitjà, però si ens sembla interessant, en podem parlar i cercar altres paradoxes per a reforçar l'explicació, tal com ja hem citat en les orientacions didàctiques. La demanda diu així:

-Estem molt amoïnats per tu –va dir la mare-. ¿No ens podries....

...discutir alguna cosa de tant en tant?

9.5. Imitem en Kurt. Activitat de gesticulació.

9.6. El metabolisme del sucre. D'una manera senzilla, el pare descriu la metabolització dels terrossos de sucre dins del cos. L'activitat vol que els alumnes tornin a llegir el fragment per tal de preparar la petita investigació que es planteja en l'activitat següent:

-El cos crema el sucre, igual que el motor del cotxe crema la gasolina. Això està demostrat científicament. Els terrossos de sucre només poden fer efecte mentre es troben al teu cos. Però els músculs cremen el sucre molt de pressa, i això vol dir que ja han desaparegut.

9.7. A continuació es proposa una petita recerca del procés de la **digestió,** des de la ingesta fins a la metabolització. Es suggereix l'enciclopèdia de www.edu365.cat, però es poden fer servir llibres, làmines i altres recursos.

9.8. Comprovació. Els seus pares demanen a la Lena *que faci una tombarella*, per tal que ella els contradigui. I no s'encongeix! La il·lustració dóna una pista clara de la resposta correcta.

9.9. Valoració. Tota la família de la Lena hi va sortir guanyant *perquè des d'aleshores només es contradeien quan era realment necessari, no perquè sí.* Ens sembla interessant aquesta valoració que fa el llibre perquè admet, d'una banda, que també els pares de la Lena havien d'intentar contradir-la menys –no només ella–; de l'altra, que el conflicte és inevitable, però cal procurar que només sorgeixi en qüestions realment importants. Val la pena aprofitar-ho per parlar-ne en gran grup.

9.10. El final i l'epíleg. La narració es clou amb la frase: *Des d'aquell dia van ser una família molt unida i en el fons estaven molt agraïts a la fada.* Però, aparentment, el final del conte és a la pàgina següent, on hi ha la darrera frase.

Els alumnes haurien d'adonar-se que aquesta darrera frase afegeix una informació posterior al relat, és a dir, un epíleg, i que la frase anterior té una estructura típica de final, tal com poden comprovar si la intercanvien amb algun dels finals habituals, que es suggereixen en el requadre.

3. DESPRÉS DE TANCAR EL LLIBRE

SESSIONS FINALS

Les activitats proposades en aquest darrer bloc ajuden a conduir les tasques que hem proposat de fer en acabar el llibre: resum, anàlisi de l'estructura del relat i les seves claus temàtiques, treball sobre els valors, recull del que hem après i ampliació de continguts.

1. Titulem els capítols. Posar títol equival a elaborar un resum. Aprofitem el fet que els capítols del llibre no en tenen, per proposar aquesta activitat de resposta lliure. Es tracta d'una activitat fonamental de procés de la informació.

2. i 3. Les parts del text. Aquest relat ens permet anar més enllà de l'esquema ternari introducció / nus / desenllaç, per intentar que els alumnes copsin les cinc parts d'una estructura quinària. El quadre, organitzat en cinc apartats, condueix aquesta descoberta. Les preguntes que vénen a continuació encarrilen la introducció de les característiques del text narratiu. Exemple de solució:

<p>1. Què li passa a la Lena?</p> <p>La Lena està disgustada perquè els seus pares sempre li porten la contrària.</p>
<p>2. Què fa per a aconseguir el que vol?</p> <p>Consulta una fada, que li dona uns terrossos de sucre que faran encongir els pares quan la contradiguin.</p>
<p>3. Quin problema nou genera això?</p> <p>Els pares es van fent petits, estan en perill i, d'altra banda, ella ja no té ningú que la pugui cuidar.</p>
<p>4. Com resol el problema?</p> <p>La fada torna el temps enrere i així la Lena canvia la seva decisió.</p>
<p>5. Com acaba el conte?</p> <p>Els pares s'assabenten de tot i li fan veure que l'efecte màgic ja ha passat. A partir d'aquell moment, ja no es porten la contrària si no és necessari.</p>

4. El resum. L'activitat simplement consisteix a copiar els cinc apartats del quadre en forma de redactat únic, per tal de generar un resum de l'argument. És important recordar la necessitat de posar connectors entre un apartat i l'altre, i proporcionar-ne una llista que poden utilitzar.

Podem demanar que facin el mateix amb els nou títols que han posat als capítols del llibre, per tal de contrastar semblances i diferències entre els dos resums.

5. Realitat i fantasia. Per bé que els alumnes poden detectar més contrastos, la llista pot continuar així:

ELEMENTS DE LA REALITAT	ELEMENTS DE LA FANTASIA
<ul style="list-style-type: none"> - La Lena i els seus pares prenen el te cada tarda. - La Fada Fetillera viu en un pis. - Al menjador de la fada hi ha un rellotge. - El guàrdia informa de les adreces. - El pare sempre troba explicacions científiques. 	<ul style="list-style-type: none"> - Els terrossos de sucre són màgics. - El rebedor de casa la Fada és un llac amb una illa. - El rellotge només té dotzes i l'animal que marca les hores és viu. - El guàrdia també coneix l'adreça d'una fada. - Els pares són víctimes d'un encanteri de la fada.

Hem de fer notar que les dues columnes van contraposant els elements, no es tracta d'un recull casual, sinó que després cal aparellar-los.

6. Claus temàtiques.

<p>... del temps?</p> <ul style="list-style-type: none"> - El rellotge de la fada. - La solució de l'encanteri consisteix a tornar enrere el temps.
<p>... de sentir-se sol?</p> <ul style="list-style-type: none"> - La Lena és filla única i se sent en minoria davant dels pares. - Quan ha encongit els pares, se sent molt sola i desemparada.
<p>... de tenir por?</p> <ul style="list-style-type: none"> - La Lena té por d'encongir-se si contradia els pares. - Abans ha tingut por de quedar-se sola.
<p>... dels carrers de la ciutat?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cada cop que la Lena va a casa la fada ha de voltar pels carrers.
<p>... de l'interior d'una casa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - El pis de la fada, especialment el rebedor, és molt estrany. - En canvi, el pis de la Lena, que no es descriu, sembla molt normal.

7. Posats. Al llarg de totes les sessions, els alumnes han anat assajant posats, a partir d'adjectius i de frases fetes del relat. Probablement ja els hagin llistat. Es demana que s'acabi de fer aquest recull.

8. Objectes clau. En moltes narracions hi ha un objecte, sovint màgic, fonamental per a la coherència del relat. En aquest cas es tracta del *rellotge* i els *terrossos de sucre*

(podem fer notar què és la petita icona que numera les activitats). Si, a més d'identificar-los en les imatges, volem fer aquesta reflexió, podem aportar exemples d'altres contes: la poma de la Blancaneus, el fus de la Bella Dorment, etc.

9. Actituds infantils i actituds adultes. La Lena es comporta com una nena quan no sap com cuidar-se sola, però també quan, malgrat el que està passant, encara no té clar si vol tornar a la situació anterior. Els pares, malgrat haver-se encongit, encara són capaços de vetllar per ella, de defensar-se del perill del gat o d'aconseguir roba per vestir-se. Podem admetre més d'una resposta en aquesta activitat, que constitueix un punt de partida per parlar de l'autonomia personal: Què sabem fer? Què ens han de fer els pares, encara?

10. Conversa sobre el llibre. Orientacions per comentar el llibre, a l'estil d'una reunió de club de lectura. Aquesta conversa ajuda a compartir punts de vista sobre la lectura, fomenta el desig de llegir nous llibres i permet practicar la comunicació oral plurigestionada.

11. Fem il·lustracions. Suggestió d'activitat artística, però també de reflexió plàstica entorn del relat.

12. Canviem el final de la història. Expressió escrita: què passaria si...? Podem generar noves històries canviant-ne el final. Després, podríem elegir quin és el que ens ha agradat més.

13. Paral·lelismes en altres contes. Les il·lustracions intenten fer recordar dos títols ben coneguts: *Els viatges de Gulliver*, de Jonathan Swift, i *Alícia en terra de meravelles*, de Lewis Carrol. Però els alumnes probablement també esmentaran *Blancaneus i els set nans*, *Polzet*, *Els fesols màgics...* i altres en què hi convisquin éssers de mides diferents. Aquesta activitat inicia els alumnes en la cerca –a cicle mitjà, només intuïtiva– de paral·lelismes i antecedents en art i en literatura.

14. El surrealisme: Edgar Ende. També de manera intuïtiva, podem presentar aquest estil pictòric, que tant va influir en Michael Ende a través del seu pare. Podríem ampliar el ventall d'exemples amb altres pintors. Recomanem, per la seva proximitat a la descripció de casa la fada, els paisatges de Paul Delvaux i Salvador Dalí; introduint aquest últim també aprofitem per treballar el patrimoni artístic català.

A www.edu365.cat trobareu, per exemple, aquest enllaç a un activitat Jclic sobre la seva obra, pensada per a cicle mitjà o superior:

http://clic.xtec.cat/db/act_ca.jsp?id=2400 .

15. Fitxa personal sobre la lectura. Recomanem que aquesta activitat es faci individualment, per tal que cada alumne reflexioni sobre el seu propi procés de treball i aprenentatge i sobre l'opinió que s'ha format del llibre.

16. Representació del conte amb titelles de pal. Una bona activitat final de síntesi, que a més treballa la competència audiovisual, podria ser aquesta:

- visionem el conte, representat amb titelles (en llengua castellana);
- preparem la nostra pròpia versió de la representació, creant diàlegs i dibuixant decorats a partir del text;
- fabriquem les titelles amb el material que desitgem. Una opció senzilla és retallar els dibuixos del quadern i enganxar-los en pals;
- enregistrem els diàlegs amb un programa de veu i el representem amb *play-back*;
- si filmem la representació i li afegim l'enregistrament de veu i ho editem, tindrem també un petit clip de vídeo.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- BARCENA, Carlos. «Michael Ende, un hacedor de fantasías». *CLIJ* [Barcelona] (1992), núm. 37; p. 18-21.
- ENDE, Michael. «¿Por qué escribo para niños?». *CLIJ* [Barcelona] (1992), núm. 37; p. 22-29.
- OLIVARES, Juan Carlos. «Michael Ende, el escritor de los niños-adultos». *CLIJ* [Barcelona] (1995), núm. 78; p. 19-23.
- GARRALON, Ana. «Michael Ende o la realidad en la fantasía». *Imaginaria*. (1999), núm. 8. <http://www.imaginaria.com.ar/00/8/ende2.htm>
- Web sobre Michael Ende i la seva obra (en alemany) www.michaelende.com
- Biografia de M. Ende: http://www.xtec.cat/recursos/lit_inf/dossiers/ende/bio.htm